

Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā skatāma lībiešu sēta "Dēliņi" ar dzīvojamo ēku, saimniecības ēkām un dārzu. Klēti iekārtota saimniecības priekšmetu kolekcijas izstāde, ko muzejam atdevusi lībiete Pauline Kļaviņa. Vasarā sētā strādā kokamatnieks. Puku dobēs zied lībiešu iecienītie ziedi. Bez *zilās karpītes* nav iedomājama neviena lībiešu sēta. Netālu atrodas darvas ceplis. Darvu tecināja arī lībiešu ciemos, jo to izmantoja būvniecībai un zvejas laivu darbošanai, lai tās būtu izturīgas un ūdens necaurlaidīgas. Līdztekus zvejniecībai lībiešu ikdiena pagāja lauka un meža darbos. **Baložu iela 1, Berģi, Rīga. Muzejs atvērts katru dienu no plkst. 10.00 – 17.00, t.: 7994106, www.muzejs.lv**

Kas ir lībieši

Lībieši ir viena no vistālāk rietumos dzīvojošajām Baltijas jūras somugru tautām, kas agrāk apdzīvoja plašu Latvijas teritoriju. Pirms Otrā pasaules kara lībieši bija palikuši vairs tikai divpadsmit Kurzemes piekrastes zvejnieku ciemos uz rietumiem no Kolkas. 20.gs. sākumā lībiešu valodā vēl runāja pāris tūkstoši cilvēku, mūsdienās vairs tikai kāds desmits. Šodien lībiskais mūs uzrunā caur materiālo un garīgo kultūru, tautas tērpiem, dziesmām, lībisko dialektu, personībām literatūrā un mākslā.

Lībiskais ir mūsu vidū. To kopt un balstīt – tā nav tikai cieņa pret senākajiem pamatiedzīvotājiem, tas ir pienākums pašiem pret sevi. Lai, dzirdot vaicājumu „Kā tevi sauc?“, bez šaubīšanās zinātu atbildi.

Buklets sagatavots ar Eiropas Savienības un Latvijas valsts finansiālu atbalstu ES *Phare* grantu programmas „Sabiedrības integrācijas veicināšana Latvijā” atbalstītā Dundagas pagasta padomes un s/o Livu (lībiešu) savienības (Līvōd It) sadarbības projekta „Lībiešu kultūrvides elementu kopšana Ziemeļkurzemes amatniecībā un ainavā” ietvaros.

Izmantotie materiāli:

- Maija Valce. Tēzes no referāta starptautiski zinātniskajā konferencē *Lībieši un viņu kultūra*. – Mazirbe, 1994
- Ģita Japiņa. Projekta pieteikums izstādei *Lībiskais līdzās* Talsu novada muzejā
- Avīze *Līvī*, 2004./2005. g. Nr.2
- Lībiešu gadagrāmata 2003
- Kolkas lībiešu centra *Kūolka* materiāli
- www.muzejs.lv un www.ventspils.lv

DUNDAGA 2005

“Zaļā novada” centrs

Pils iela, "Pils", Dundaga, LV-3270
tāl. +371 3237858, fakss +371 3237851
e-pasts: zalaisnovads21@dundaga.lv
www.zalaisnovads21.lv

Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

Lībiešu (līvu) lietu nodaļa
Elizabetes iela 20, Rīga, LV-1050
tāl. +371 7365381
e-pasts: vija.virtmane@integracija.lv

Līvu (lībiešu) savienība „Līvōd It”

Alksnāja iela 3, Rīga, LV-1050
tāl. +371 7225725, fakss +371 7226407
e-pasts: livodit@apollo.lv; www.livusavieniba.lv

Lībiešu informācijas centrs

“Kūolka”
Kolka, LV-3275
tāl. 32 77137
e-pasts: maija.reriha@integracija.gov.lv

Etnogrāfiskā kolekcija

“Rāndali”
Mazirbe, LV-3273
tāl. 9100389

Līvōvītli kilgsō

LĪBISKAIS LĪDZĀS

Libiskais līdzās – izstāde Talsu novada muzejā

Lai godinātu sava novada kultūrvēsturi un izglītotu sabiedrību, Talsu novada muzejs piedāvā izstādi par Latvijas unikālās pamattautības – lībiešu – likteņgaitām. Par lībiešu senvēsturi liecina bagātīgais arheoloģisko atradumu krājums muzejā. Lībiešus uzskata par pilsētas vārda devējiem. *Talusse*, kas vēlāk kļuva par vārdu *Talsi*, tulkojumā no somugru valodām nozīmē "vientuļa lauku māja". Vēlākajos gadsimtos šajā teritorijā dzīvojuši kurši, vācieši, veidojusies latviešu tautība, ienākuši arī ebreji un čigāni. Lībiskais izkūlis latviskajā, tomēr izdzīvojis.

Ekspozīcija skatāma līdz 2006. gada aprīlim.
Milēnbaha iela 19, Talsi, t.: 3232213,
e-pasts: talsu.muzejs@apollo.lv

Muzejs atvērts vasarā:
O, T, C, P, S, Sv. no plkst. 11.00 – 17.00,
ziemā: O, T, C, P, S, Sv. no plkst. 10.00 – 16.00

Etnogrāfiskā kolekcija Rāndali Mazirbē

1978. g. Mazirbes skolas rekonstruētajā simtgadīgajā saimniecības ēkā atklāja etnogrāfisko kolekciju *Rāndali*. Kolekcijā apskatāmie vairāki simti priekšmetu un dokumentu vākti sešus gadus jūrmalas lībiešu apmetnēs posmā no Lūžņas līdz Ušiem. Priekšmetu vecums svārstās no 60 līdz 160 gadiem. Materiālu vākuši Mazirbes skolas audzēkņi un pedagogi. Aprīnojama bijusi cilvēku prasme izmantot dabīgās koka formas keblu, sēdekļu, tvertņu, darbarīku, kāšu un bišu stropu izgatavošanā. Dažādi darbarīki stāsta par jūrmalas iedzīvotāju pamatprofesijām – zveju, laivu būvi un citām. Kolekcijā apskatāmi tiklu pludiņi ar iegrieztiem gadu skaitļiem un piederības zīmēm, tauvas, vadi, mencu āķi, zivju kūpināšanas piederumi, žebērķļi, laivu detaļas, kalēju kalti, tiklu un laivu enkuri, Mazirbes zvejnieku personiskās lietas.

Mazirbes skola, Mazirbe, ekskursijas jāpiesaka pa t. 9100389

Lībiešu tautas nams Mazirbē piedāvā izstādi „Lībiešu tautas kultūra. Fotografijas no Kurzemes lībiešu ciemiem 1902. – 1927.”, kuru veidojusi Somijas Muzeju pārvalde kopā ar Somijas vēstniecību. Fotografijas īpaši nozīmīgas tāpēc, ka tās plaši atspoguļo lībiešu jūrmalas dzīvi, cilvēkus, ēkas, darbarīkus tālā laika posmā, par kuru fotodokumentu ir ļoti maz. Somu un igauņu pētnieki, kas 20. gs. sākumā ieradās Ziemeļkurzemes lībiešu ciemos, par laimi, jau bija aēbruņoti” ar fototehniku.

Lībiešu tautas namā iegūstamas arī ziņas par nama celtniecības un Līvu savienības vēsturi, skatāma līvu kultūras darbinieku portretu galerija, līvu mākslinieku gleznas, iespējams klausīties līvu valodas paraugu un dziesmu ierakstus, iepazīties ar dažādiem līvu izdevumiem un grāmatām.

Arī pats nams ir unikāls kultūrvēstures piemineklis - 1939. gadā uzcelts ar lībiešu radu tautu palīdzību. Namu tolaik atklāja augusta pirmajā sestdienā. Šajā dienā lībieši katru gadu svin vērienīgus svētkus Mazirbē,

kopā pulcējot līvu tautai piederošos, radus un draugus no dažādām pasaules malām.

Lībiešu tautas nams, Mazirbe,
t. 9237185, 5902280

Kolkas lībiešu centrs Kūolka. Kolkas pagastā dzīvojošie lībieši 1989. gadā apvienojās Līvu savienības Kolkas grupā, lai apzinātu lībiešu kultūrvēstures mantojumu un popularizētu to. Grupas biedri 1993. gadā izveidoja līvu centru "Kūolka", kas apkopo ekspozīciju par lībiešu saimniecisko un kultūras dzīvi. Tā iepazīstina ar šīs tautas saimnieciskās veidu 19. gs. un 20. gs. sākumā, lībiešu krāsām adījumos, lībiešu valodu rakstos un skaņu ierakstos, lībiešu dzīvi fotoattēlos. Centra izstāžu zālē eksponē mākslas un tematiskās izstādes par lībiešu vēsturi. **Zitari, Kolka, t. 3277137**

Ventspils Jūras zvejniecības brīvdabas muzejā no 1964. gada atrodas Pirmā pasaules kara laikā uzbūvētā šaursliežu dzelzceļa (1916) tvaika lokomotive, saukta – mazbānītis. Tas savulaik kalpo kā kokmateriālu pārvadātājs un ir arī iecienīts satiksmes līdzeklis no Ventspils gar piekrasti – cauri lībiešu zvejniekciemiem, kā arī uz Dundagu. Mazbāniša vidējais ātrums pa 0,6 m plato sliežu ceļu nepārsniedz 20 km/h. 1923. gadā šo satiksmes līdzekli izmanto komponists Emīlis Melngailis, braucot pie lībiešiem vākt folkloru: „... otrā ritā jau atrodos Maģ – irbē, kas lībiski saucas par Irekilu. Līdz Stendei jābrauc krievu platuma vagonā, no turienes iet gar Dundagu, gandrīz līdz pašam Kolkasragam un tālāk visgar jūrmalu līdz Ventspilij vācu ierīkotais mazais "bānis", ko mūsējie arī vēl dēvē par "tējašinu".” Pēc šaursliežu dzelzceļa satiksmes likvidēšanas 1964. gadā ar muzeja direktora Andreja Šulca gādību mazbānītis nonāk Ventspilī, kur tagad šis romantiskais transporta līdzeklis pa Jūrmalas parku 1400 m sliežu ceļa garumā vizina tūristus.

Muzejā apskatāma arī lībiešu sēta: ar dzīvojamo māju un tajā esošajiem sadzīves priekšmetiem, ar dūmnamu un vasaras virtuvi, tiklu būdu un zivju žāvēšanas namiņu. **Rīnku iela 2, Ventspils, t.: 3624467, no 1. maija muzejs atvērts katru dienu no plkst. 10.00 – 18.00, bānītis kursē sestdienās un svētdienās no plkst. 12.00 – 17.00.**